

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Fecr Yayınları: 57

KUR'AN VE PSİKOLOJİ

Prof. Dr. Muhammed Osman NECATİ

Eserin Özgün Adı: *El-Kur'anı ve İlmü'n-Nefs*

Tercüme: Prof. Dr. Hayati AYDIN

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj & Kapak
FCR

Baskı & Cilt
SÖZKESEN MATBAACILIK TİC. LTD. ŞTİ.
İvogsan 1518 Sk. Mat-Sit İş Merkezi No: 2/40
Tel: (0312) 395 21 10 Yenimahalle/ANKARA

1. Baskı: Kasım 1998
2. Baskı: Ekim 2004
3. Baskı: Eylül 2011
4. Baskı: Mart 2017

ISBN: 978-605-9652-30-8

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

KUR'AN VE PSİKOLOJİ

Prof. Dr.
Muhammed Osman NECATİ

Tercüme: Prof. Dr. Hayati AYDIN

Ankara 2017

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	9
GİRİŞ	11

BİRİNCİ BÖLÜM

KUR'AN'DA DAVRANIŞ MOTİVLERİ	17
Fizyolojik Motivler	17
<i>Kişiliği Korumaya Yönelik Motivler</i>	20
<i>Türü Sürdürme Motivleri</i>	28
a) <i>Cinsiyet Motivleri</i>	28
b) <i>Annelik Motivleri</i>	30
Psikolojik ve Ruhsal Motivler	31
<i>Sahiplenme Motivleri</i>	33
<i>Düşmanlık Motivleri</i>	34
<i>Yarışma Motivleri</i>	37
<i>Dindarlık Motivleri</i>	38
<i>Bilinçaltı Motivleri</i>	41
Motivlerin Çatışması	42
Motivleri Kontrol Altında Tutma	43
Motivlerin Sapması	55

İKİNCİ BÖLÜM

KUR'AN'DA REAKSİYONLAR	57
Korku	57
<i>Korku Çeşitleri</i>	60
Öfke	64
Sevgi	68
<i>Kendini Sevme (Hodbinlik)</i>	68
<i>İnsanları Sevme</i>	70
<i>Cinsellik</i>	72
<i>Babalık Sevgisi</i>	73
<i>Allah Sevgisi</i>	75
<i>Peygamber Sevgisi</i>	77
Sevinç	78
Hoşnutsuzluk (Antipati)	80
Kıskançlık	82
Hased	83
Üzüntü	85

Pişmanlık.....	87
Diğer Reaksiyonlar	89
Reaksiyonlarla Birlikte Bedende Meydana Gelen	
Fiziksel Değişiklikler	91
Reaksiyonları Kontrol Altına Alma	96
<i>Ölüm Korkusunu Kontrol Etme</i>	97
<i>Fakirlik Korkusunu Kontrol Etme</i>	99
<i>Öfkeyi Kontrol Etme</i>	99
<i>Sevgiyi Kontrol Altına Alma</i>	101
<i>Diğer Reaksiyonları Kontrol Altına Alma</i>	103

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KUR'AN'DA HİSSİ İDRAK.....	105
Kur'an'da Duyular	106
Cilde Ait Duyular	110
Duyuları Aşan Hissi İdrak	110
Görüş Yanılgısı.....	114
Motiv ve Değerlerin, Uyanış ve Hissi İdrake Etkisi	114

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KUR'AN'DA DÜŞÜNME.....	117
Problem Çözümünde Düşünce Evreleri	119
<i>DeneySEL Araştırma</i>	123
<i>Düşünce Yanılgıları</i>	125
a) <i>Eski Fikirleri Benimseme</i>	127
b) <i>Delil Yetersizliği</i>	129
c) <i>Tepkisel ve Duygusal Davranma</i>	132

BEŞİNCİ BÖLÜM

KUR'AN'DA ÖĞRENME.....	135
İlim Kaynakları.....	135
Dil Öğrenme.....	136
<i>Âdem'in Dil Öğrenmesi</i>	136
Seçme ve Karar Verebilme İradesini Öğrenme	139
Kur'an'da Öğrenme Yolları.....	139
<i>Taklid</i>	140
<i>Pratik Tecrübe, Deneme-Yanılma</i>	142
<i>Düşünme</i>	143
Kur'an 'da Öğrenme İlkeleri	145
<i>Dürtü</i>	146
a) <i>Tergib ve Terhible Dürtüyü Harekete Geçirme</i>	146

<i>b) Dürtüyü Kıssalarla Uyarma</i>	151
<i>c) Önemli Olaylarla Destekleme</i>	152
<i>Tekrar</i>	153
<i>Dikkat</i>	158
<i>Faal Katılım</i>	162
<i>Parça Parça Öğrenme</i>	163
<i>Tedrici Olarak Davranışları Düzeltme</i>	164

ALTINCI BÖLÜM

KUR'AN'DA İLM-İ LEDÜNNÎ (TANRISAL İLİM)	171
İlham ve Rüya	171
Düş ve Rüya	179

YEDİNCİ BÖLÜM

KUR'AN'DA HATIRLAMA VE UNUTMA	183
Unutkanlık.....	184
Unutkanlık ve Şeytan	186
Kur'an'da Unutkanlık Tedavisi	188

SEKİZİNCİ BÖLÜM

KUR'AN'DA SİNİR SİSTEMİ VE BEYİN	191
İnsan Deneyimlerinin Beyne Kaydedilmesi	191
Hissi İdrak ve Beyin	194
Akla Dayalı İşlemler ve Beyin	195

DOKUZUNCU BÖLÜM

KUR'AN'DA ŞAHSİYET.....	197
İnsanın Oluşumu	200
<i>Ruhsal Çatışma</i>	201
<i>Şahsiyette Denge</i>	209
<i>Uyumlu Şahsiyet</i>	210
Şahsiyet Çeşitleri.....	211
<i>Mü'minler</i>	213
<i>Kafirler</i>	216
<i>Münafıklar</i>	218
Kur'an'da Aklî Hileler	220
<i>İskat (kötü ruh halini başkasına izafe etme)</i>	220
<i>Tebrir (İyi Gösterme)</i>	221
<i>Karşı Tepki Geliştirme</i>	222
Kur'an'da Bireysel Farklar	223
Kur'an'da İnsan Gelişimi	226

<i>Doğumdan Önceki Gelişim</i>	227
<i>Doğumdan Sonraki Gelişim</i>	231
<i>Çocuğun Duyusal Gelişimi</i>	234

ONUNCU BÖLÜM

KUR'AN'DA PSİKOTERAPİ	237
İman ve Güven Bilinci	242
İman ve Sosyalleşme Bilinci	249
Psikoterapide Kur'an'ın Tedavi Metodu	251
<i>Tevhid İnancı</i>	253
<i>Takvâ</i>	253
<i>İbadetler</i>	255
a) <i>Namaz</i>	256
b) <i>Oruç</i>	264
c) <i>Zekat</i>	266
d) <i>Hac</i>	267
<i>Sabır</i>	269
<i>Zikir</i>	271
<i>Tevbe</i>	274
BİBLİYOGRAFYA	277

ÖN SÖZ

“Kur’an ve Psikoloji” konusuna olan ilgim kırk sene öncesine dayanmaktadır. Bu dönem 1939-1942 yılları arasında “İbn Sina’ya Göre Hissi İdrak” konusunda hazırladığım yüksek lisans tezimin devresidir. Psikoloji hakkında İbn Sina’nın görüşlerini iyi anlamak için, onun içinde yaşadığı asırdan önce bilinen bütün kavramlara, düşüncelere ve nefis üzerinde yapılan çeşitli araştırmalara müracaat etmenin zorunlu olduğunu gördüm. Bundan dolayı master tezimin mukaddimesinde İbn Sina’nın özellikle hissi idrak, bilgi elde etme, düş ve rüya ile ilgili görüşlerini etkileyen, Kur’an ve Hadis gibi kaynaklarda yer alan nefse ait bazı kavramları ele aldım.

“Kur’an ve Psikoloji” konusunda Kahire’de öğretmenler derneğinde, hatırladığım kadarıyla altmışlı yılların ortalarında, Ramazan gecelerinden birinde verdiğim konferansta, bu konu yeniden dikkatimi çekti. Sonra 1966 yılında, kültür etkinlikleri kapsamında Kuveyt “Şuveyh Koleji” için konuyla ilgili bir konferans daha verdim. Bu konferans Kuveyt Üniversitesinin çıkarmış olduğu 1966-1967 yıllarına ait üniversite yıllığında özel bir şekilde “Üniversite ve Toplum” adı altında yayınlandı.

Bu müddet zarfında ders verme, araştırma ve telif ile psikoloji konusunda master ve doktora seviyesinde öğrenim gören öğrencilerin araştırmalarına danışmanlık yapmakla meşgul oldum. Kur’an-ı Kerim’de psikoloji kavramlarıyla ilgili kapsamlı ve derin bir araştırma için yeterli fırsat elime geçmedi. Hicrî ondördüncü asrın sonuna doğru İslâm âleminin çeşitli araştırmalar, etüdler, kongreler ve toplantılarla onbeşinci asrı karşılamaya başladığı bir dönemde artık Kur’an-ı Kerim’deki psikolojik kavramları inceleme ve Hicrî onbeşinci asrı karşılama sadesinde bir armağan olmak üzere bu konuda bir kitap hazırlamak için zaman ayırma vaktinin geldiğini anladım. 1980-1981 akademik yılı eğitim-öğretim döneminin ilk yarısında Kuveyt Üni-

versitesinden araştırma izni aldım. Bu dönem zarfında kitabın içerdiği konuların büyük bir bölümünü bir araya getirebildim. Bu münasebetle geçmişte yıllar boyunca ilgimi çeken ve çoktan beri yerine getirmek istediğim bu etüdlerin yapılabilmesi için bana fırsat sunan Kuveyt Üniversitesi'ne teşekkür etmekten mutluluk duyarım.

Yine teşekkür ve minnet duygularımı, görüşlerinden istifade ettiğim ve kitabımın dipnotlarında ve sonunda bulunan bibliyografyada belirttiğim kitap yazarlarına sunmaktan da sevinç duyarım.

Son olarak da bu eserin hazırlanmasında bana imkân verdiği için Allah'a hamd ederim. Kur'an-ı Kerim'de bulunan psikolojik kavramları ortaya çıkararak psikoloji ilminde bulunan kavramlarla karşılaştırmalarını yapmada başarılı olacağımı temenni ediyorum.

Prof. Dr. Muhammed Osman Necati

H. 13 Ramazan 1401

M. 14 Temmuz 1981